

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แมลงมัน *Carebara castanea* Smith เป็นแมลงในอันดับ Hymenoptera วงศ์ Formicidae จัดเป็นมดชนิดหนึ่ง ซึ่งตามภาษาท้องถิ่นในภาคเหนือและในบางจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เรียกว่า “แมงมัน” แมลงมันเป็นมดที่อาศัยอยู่ในดินและหากินอยู่ใต้ดินเกือบตลอดวงจรชีวิต (subterranean ant) ในรอบปีหนึ่งจะมีตัวเต็มวัยในระยะสืบพันธุ์เพศผู้และเพศเมียออกมาจับคู่ผสมพันธุ์ภายนอกรังเหนือผิวดินในช่วงต้นฤดูฝนหลังฝนแรกตกประมาณ 1 – 2 วัน การออกของตัวเต็มวัยแมลงมันในแต่ละท้องถิ่นอาจไม่พร้อมกันเนื่องจากปริมาณฝนในแต่ละท้องถิ่นที่ไม่เท่ากัน ซึ่งแมลงมันในแต่ละแห่งจะเริ่มออกช่วงประมาณเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน

แมลงมันเป็นแมลงที่นิยมบริโภคในท้องถิ่น โดยสามารถกินได้ทั้งระยะ หนอน ดักแด้ และตัวเต็มวัย และนำมาประกอบอาหารได้หลายแบบ โดยตัวอ่อนสามารถนำมาเจียวใส่ไข่ ต้มหรือแกงใส่ผักต่าง ๆ ส่วนตัวเต็มวัยเพศเมียจะนำมาคั่วแล้ว รับประทานกับข้าวเหนียว หรือนำมาตำน้ำพริก นอกจากนี้แมลงมันยังเป็นแมลงที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ชาวบ้าน โดยชาวบ้านจะไปขุดแมลงมันในช่วงเดือน มกราคม – มีนาคม บริเวณที่แมลงมันเคยออกในปีก่อน ซึ่งจะได้ตัวหนอน และดักแด้ของแมลงมันที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไข่แมงมัน” (ภาพที่ 1) โดยชาวบ้านจะนำมารับประทานเองหรือนำมาขายที่ตลาด ราคาอยู่ที่ประมาณช้อนโต๊ะละ 5 – 10 บาท (สนั่น, 2549) ไข่แมลงมัน 1 ช้อนมีน้ำหนักประมาณ 50 – 80 กรัม ส่วนตัวเต็มวัยเพศเมีย (แมงมันแม่) ที่บินออกมาจากรังในฤดูผสมพันธุ์ (ภาพที่ 2) ราคาอยู่ที่ 30 – 80 บาท ต่อ 100 กรัม ขึ้นอยู่กับว่าปีนั้นแมลงมันออกมากหรือออกน้อย

ภาพที่ 1 ตัวอ่อนของแมลงมันที่นำมาบริโภค (ไขแมงมัน)

ก. ตัวอ่อนของวรรณะสืบพันธุ์

ข. ตัวอ่อนของมดงาน

ภาพที่ 2 แมลงมันตัวเต็มวัยเพศเมีย (แมงมันแม่)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

แมลงมันมีวงจรชีวิตและพฤติกรรมการเจริญเติบโตที่น่าสนใจมาก แต่เนื่องจากเป็นแมลงที่ดำรงชีวิตอยู่ในดินซึ่งยากต่อการศึกษาก็มีข้อมูลเกี่ยวกับแมลงชนิดนี้น้อยมาก จากการค้นคว้าข้อมูลพบว่ามีการศึกษาแมลงมันเฉพาะในส่วนของสัณฐานวิทยา การวัดขนาดและความลึกของรังเท่านั้น ในส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการผสมพันธุ์และการสร้างรังใหม่ของแมลงมันนั้น ไม่พบมีการตีพิมพ์ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมาก่อน ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้ถึงมีความสำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานทางชีววิทยาของแมลงมันและนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการนำแมลงมันมาเพาะเลี้ยงและพัฒนาให้เป็นแมลงเศรษฐกิจในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาขั้นตอนและพฤติกรรมการผสมพันธุ์ของแมลงมันตัวเต็มวัย
2. ศึกษาขั้นตอนการวางไข่และการสร้างรังใหม่ของนางพญา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved